

***Leksykon Panteonu Górnośląskiego* / redakcja Aleksandra Kłos-Skrzypczak, Henryk Olszar ; tłumaczenie na język angielski Anna Popiel ; tłumaczenie na język niemiecki Tobiasz Janikowski, Astrid Shchekina-Greipel – Katowice: Księgarnia św. Jacka, Katowice, 2020. – 1056 s. : il. ; 25 cm. – (Studia i Materiały Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach , ISSN 1643-0131 ; nr 94). – ISBN 978-83-8099-122-4**

„Pierwsza przymiarka”

Pod koniec 2020 r. nakładem katowickiej Księgarni św. Jacka został opublikowany *Leksykon Panteonu Górnośląskiego*. Publikacja *Leksykonu...* jest przedsięwzięciem towarzyszącym tworzeniu nowej instytucji kultury – Panteonu Górnośląskiego. Opiekę nad instytucją zlokalizowaną w podziemiach katowickiej katedry objęli: województwo śląskie, Ministerstwo Kultury i Ochrony Dziedzictwa Narodowego, archidiecezja katowicka oraz miasto Katowice.

Obszerny, liczący 1056 stron, tom ukazał się jako nr 94. Studiów i Materiałów Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Fundusze na publikację pozyskano z Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach programu „DIALOG”. Grant został zrealizowany na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach w latach 2019–2021.

Leksykon... pod redakcją dr Aleksandry Kłos-Skrzypczak oraz ks. dra hab. Henryka Olszara, prof. UŚ zawiera sto pięćdziesiąt osiem biogramów postaci związanych z Górnym Śląskiem, które zaprezentowano w porządku alfabetycznym. Każdy biogram zgodnie z przyjętym schematem zawiera informacje o miejscu urodzenia i zamieszkania konkretnej osoby, przedstawia dokonania i charakterystykę działalności na rzecz regionu i Polski. Zamieszczono również bibliografię, dane autora biogramu, a także streszczenie w języku angielskim i niemieckim. W opracowaniu biogramów uczestniczyło czterdziestu sześciu badaczy reprezentujących różne dyscypliny naukowe. Znaleźli się wśród nich historycy, muzycy, teologowie oraz przedstawiciele przeróżnych instytucji, takich jak: archiwa, biblio-

¹ Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego.

teki, muzea. W *Leksykonie...* odnajdujemy biogramy wielu zasłużonych postaci: artystów, duchownych, działaczy społecznych i politycznych, lekarzy, naukowców, pisarzy i sportowców. Szerokie ramy czasowe obejmują zarówno biogramy postaci sprzed wielu stuleci, jak i z XX i XXI w. Zamieszczono biogramy osób, które od urodzenia były związane z regionem oraz tych, którzy przybyli na Górny Śląsk z różnych stron Polski i Europy, i tutaj znaleźli swoje miejsce do życia, pracy, twórczości. *Leksykon...*, co podkreślają redaktorzy, adresowany jest w szczególności do młodego pokolenia i spełnia funkcje edukacyjną oraz wychowawczą.

Redaktorzy i zespół autorów biogramów stanęli wobec odpowiedzialnego, niełatwego, a czasami wręcz niemożliwego zadania zebrania w jednym woluminie galerii wybitnych postaci związanych z Górnym Śląskiem. Publikacja też otwiera trudną dyskusję dotyczącą kwestii doboru postaci, których biografie zostały przedstawione w publikacji.

W *Przedmowie* redaktorzy *Leksykonu...* słusznie zaznaczyli, że „dobór niektórych postaci i brak innych” może rodzić spory. Redaktorzy podkreślili jednak, iż nie jest to „zamknięte grono osób, zakwalifikowanych do przyszłego Panteonu Górnośląskiego, czyli przestrzeni kulturalnej w podziemiach katedry pod wezwaniem Chrystusa Króla w Katowicach, ale lepiej powiedziawszy: »pierwsza przymiarka«, dzięki której wytyczono ważny cel upamiętnienia znaczących rocznic, jakie przeżywamy na Górnym Śląsku”. Zapewnienie to częściowo wyjaśnia i usprawiedliwia wybór postaci przedstawionych w publikacji. Analizując listę biogramów, odczuwamy dotkliwy i zadziwiający brak wielu postaci wpisanych wielkimi literami w obraz Górnego Śląska i świadomość jego mieszkańców, zaś obecność niektórych postaci zastanawia. W szczególności pytania, emocje, refleksje i wątpliwości rodzą się w przypadku postaci, co do których nie zyskałiśmy jeszcze historycznego dystansu lub tych, których biografie wywołują kontrowersje i antagonizmy. *Leksykon Panteonu Górnośląskiego* uświadamia nam także to, jak długa i dyskusyjna jest lista osób znaczących i zasłużonych dla Górnego Śląska. Publikacja stanowi zatem sposobność i zachętę do polemiki na temat ważnych dla regionu postaci.

O ambitnych celach i założeniach projektu czytamy w *Przedmowie* do publikacji: „Badania naukowe o nazwie *Panteon Górnośląski* [...] przyczynią się do pokazania wyjątkowości miejsca, jakim jest Śląsk, które stworzyło lub przyciągnęło wyjątkowych ludzi z różnych środowisk społecznych i narodowych, zjednoczonych w pasji służenia tej ziemi. Oni zobaczyli tu wielkie horyzonty i wielki świat. To oni sami opowiedzą o Śląsku przez pryzmat swych biografii, nieraz skomplikowanych i tragicznych, zawsze jednak wartych poznania i refleksji. Jest to forma uhonorowania wszystkich, których życie, praca, a nieraz męczeńska śmierć zdecydowały o tym, że ta ziemia jest dzisiaj nieodłączną częścią polskiej państwowości”.

Zasygnalizowany już fakt, że nie mamy do czynienia z dziełem zakończonym, lecz „pierwszą przymiarką”, która obliguje do kontynuowania wyraźnie sformułowanego zamysłu prac w przyszłości, daje nadzieję na polemikę i udany suplement. Górny Śląsk to region, w którym od wieków żyli obok siebie przedstawiciele różnych narodowości, gdzie obok katolików mieszkali protestanci i wyznawcy judaizmu. Opowieść o regionie, przedstawiona z pomocą biografii jego wyjątkowych mieszkańców jest opowieścią o różnorodności. Zatem zastanawiając się nad listą osób zasługujących na utrwalenie i wyróżnienie w Panteonie Górnośląskim, niezbędna jest debata, autentyczny dialog, otwarcie na różne wyznania, środowiska i karty dziejów, refleksja nad przeszłością i terażniejszością. Warto także zauważyć, że nowa instytucja stoi przed szansą bycia nie tylko placówką muzealną, ale przestrzenią spotkania ludzi, myśli, przeszłości i terażniejszości.